

Spodnještajarskim učiteljem.

(Beseda dobrega tovariša.)

Nova struja v našem stanu ni od včeraj. Dolgo že so se zbirali curki, toda pod skorjo, ki je neveščim očem prikrivala bližajočo se katastrofo. Tajni proces so pospeševali razni faktorji, izmed njih gotovo najbolj liberalni strokovni in nestrokovni časopisi, poslušajoč se onih sredstev, ki so obljubovala najboljši uspeh: povišanje plač, povzdiga stanovske časti in pa strah pred hlapčevanjem duhovnikom.

Prišel je Horvatek ter z železnim drogom siloma predrl skorjo, da se je struja mogočno izlila na dan, ki sedaj dere v nestevilnih panogah čez drn in strn. Prvi hip je bilo vse konsternirano in dolgo je trebalo, da se je najsrčnejši ojunačil, vzeti orodje v roke ter tudi sodruga dramiti na obrambo pred divjim elementom.

Prvi čin je bil, da je 7. kimovca letošnjega leta Slov. Gospodar stvarno poročal o nazorih, ki jih je Horvatek razvijal v Ptuj, in da je učitelje pred krivim propovednikom blagohotno svaril. To pa je pouzročilo pri pristaših Horvatkovih tako strašen krik, kakor če plamen udari skoz streho, in od tistihmal liberalno slovensko časopisje ne le ni se pomirilo, ampak v strasti je drvelo naprej s tako silo, da je, kakor bi bilo po zdravi človeški pameti soditi, že danes dospelo na vrhunec; saj dalje ne gre.

V dokaz tistim, katerim časopisi niso na razpolago, le par primerov iz člankov, ki so pisani v obrambo Horvatkovih idej. Duhovniki se imenujejo v Slov. Narodu: «Dobro rejeni epikurejci, katoliško-narodni inkvizitorji» in kar je enakega lepega. Domoljuba, ki je samo starišem stvarno dosedanji boj kratko načrtal, pove «Slov. Narod v hinavsko lice, da je tako pisarenje falotsko in lumparsko». O vernih učiteljih je pisal isti list: «O učiteljih niti ne govorimo, ker predobro poznamo nagibe, ki delajo starim devicam simpatijo do obratih, od vina rudečih obrazov». In o učiteljici, ki je po Horvatkovem govoru v Ptuj bila toli pogumna, da je govorniku pred vsem zborom ugovarjala, je pisal Slov. Narod, ker jo je sumničil, da je Horvatkovo modrost «izdala» Slov. Gospodarju, da «iz župniške skledre srebrije svoje besede» in «da na kolenih župnikovih sedeč, se navzame novih sil za svoje izdajsko postopanje». Kdor je to pisal, je dobro vedel, da na Spodnještajarskem ve vsak učitelj in še marsikateri drugi, na koga merijo te besede. Tako daleč je torej šla strast, da se pred svetom name-

noma blati ubogo dekle, ki se ne more braniti in ki je po svojem verskem in moralnem življenju vzorno, tako vzorno, da mu dopisovalec Slov. Naroda gotovo ni vreden odvezovati črevljev jermene. Ali se surovost Horvatkovec še da stopnjevati?

Tudi v stvarnem, sodim, se ne da iti dalje. Mar ne, če pa se zahteva, kakor je Slov. Narod pisal, da se «naboženstvo naj povrne tja, kjer mu je mesto, to je v cerkev, v šoli pa naj vlada veda»? Potemtakem šola še sploh vzgajati ne bi smela, da ne rečemo, versko vzgajati. Kdo bi torej naj človeka, ki je vzgoje potrebno bitje, vzgajal namesto starišev, ki se s tem poslom ne utegnejo toliko baviti? Taka trditev je vendar jasna blaznost, naj se motri od te ali one strani. Kako hočeš iz otroka narediti človeka, če ne po vzgoji? Kako hočeš otroka dobro vzgojiti, če ne na verski podlagi? Človek bi djal, ta izjava Slov. Naroda je proizvod bolne fantazije nekega nesrečnega pisca. Ali temu ni tako; v vseh «pedagogičnih» člankih se varira ta motiv z naporom vseh duševnih sil. Jasneje nam postane ta žalostna prikazen, če se spomnimo, da je pri zadnjem zborovanju štajarskega «Lehrerbunda» v Gracju Horvatek govoril v čisto socijalnodemokratskem smislu, in da je dobro znani Killer slovesno zatrjeval, da «se bodo učitelji borili rama ob rami s socijalnimi demokrati». Sicer pa piše list, ki je sedanje prikazni pripravljal, t. j. Steirische Schul- und Lehrerzeitung, ki ga vsak «Jungovec» ve na pamet, v tem smislu že par let. Še celo «Popotnik, katerega naloga bi bila, da kot strokovni list take blasfemije odločno zavrne, je začel bloditi, le vere je človeku treba, ne pa verstva. Torej proč s cerkvijo in z verskimi družbami sploh, proč z zakramenti, vsak si svojo vero naj priredi, kakor si jo sam hoče. Da, da, do Popotnika od nekda nisem imel zaupanja, ali v tem učiteljskem gibanju se je pokazal v pravi luči in je, dokazal, da svoje velike, vzvišene naloge ne ume.

Dosti. Dognal sem, da je vzgojno vprašanje stvarno kakor formalno pri nas pokazalo take izrodke, da nas slovenskih učiteljev mora biti sram pred vsem poštenim svetom, zajedno pa tudi, da je zadnji čas, da tovariši, ki glave še niso izgubili in so si srce nepopačeno ohranili, odločno nastopijo ter žrtvujejo vse moči, da ustvarijo zopet zdrave razmere. Zagotovijo si hvaležnost slovenskega ljudstva, pa tudi našega stanu, brez izjeme, tudi onih, ki jim bodo še sedaj najhujši nasprotniki. Glas našega vernega naroda, ki se je zadnji čas že opetno zaslislal zoper po-

čenjanje nevernih mu učiteljev, naj se ne presliši, bilo bi za naš stan zelo hudo. Vsak izmed nas ve, kako težavno si je priboriti le količkaj ugleda in simpatije, in to bi najlahkomiselno zavrgli? Naj si pa tudi blagi tovariši predstavljajo naroda usodo, ki ga čaka, ako se mu podkopljejo verska tla; z vero propade morala, z moralo narod. In končno. Toliko let je naša politika bila obupna, ker so bili vsi poskusi, narod vzdramiti, zaman, in še le zadnji čas se je posrečilo največjemu naporu, da je zavednost jela se ustanavljati tudi v najnižjih slojih — in zdaj, ravno zdaj ko so torej upa zvezde komaj jela nam sijati, in ko je za vsakega, ki se za narodno delo izgubi, tako škoda, kakor ni bilo nikdar, zdaj bi v učiteljskem stanu, v tistem, ki je zraven duhovniškega narodu glavna opora, jeli narodni delavci odpadati kar trumoma! Ne, Bog, ki mu je v srcu pobožni narod slovenski, bode svoje ljudi zbral in pretečo nesrečo odvrnil!

Vendar še nekaj. Trije faktorji so, ki imajo določiti, kakšna naj je šola: pred vsem stariši, potem pa cerkev in država, mi učitelji le v toliko, v kolikor smo stariši. Naša naloga in dolžnost je torej le izvrševati to, kar so imenovani činitelji določili. Ti pa so ravno v tem, kar nektore «mlade» duhove vznemirja, vsaj doslej edini in se z onimi ne zlagajo. Mimo tega, da nimamo pravice določbe izvrševati, kakor se nam ljubi, tudi nimamo ne več in ne manj moči, stvar izpremeniti, kakor vsak plačevalec davka. Čemu torej ljudstvo po nepotrebnem razburjati? Dajmo mu, kar je njegovega, in Bogu, kar je božjega!

Tovariši možje, stopimo na noge in storimo, kar nam velela rodoljubje, stanovska čast in previdnost! Po mojem nemerodajnem mnenju bi bilo to-le umestno: Vsi, ki nismo pod praporom Horvatkovim, zberimo se ter izrecimo zoper postopanje tovarišev — jungovcev odločen protest, da senarod zopet pomiri; nadalje pa se posvetujemo o korakih, ki nas utegnejo zopet dovesti do bratskega jedinstva med nami in z narodom.

Državni zbor.

Dunaj, dne 20. oktobra.

Volitev prvega podpredsednika.

Dan zmage! Desnica je pokazala svojo trdno moč. Vladi se ni posrečilo, je razbiti. Levičarji so vprašali desnico, ali je voljna njim prepustiti mesto prvega ali drugega pod-

Listek.

† Dr. Franc Janežič.

Smrt, ti si grozna, nevsmiljena! Vsako živo bitje se te boji in trepeče pred teboj. Črviček v prahu in ponosni orel v zračnih visočinah, nežni otrok v zibeli in sivi starček, vse se trese pred teboj. Vendar — najgrozovitejša se nam zdiš, ako vlomiš cvetlico, kateri se še lepa prihodnost obeta, ako človeka umoriš, ki je imel še zlato bodočnost pred seboj. Smrt — ti si grozna!

Tako si strahovito pobrala našega preljubega dr. Franca Janežiča. Solzi se nam okó in srce se nam žalosti topi ob prezanem grobu! O vé groba temna vrata, ste se li morala za njega že sedaj odpreti?!

V nadpolnem cvetu možkih let je še bil dr. Fr. Janežič. Dne 1. oktobra 1866. l. je bil rojen v Župelevcih, v znani vasi kapelske župnije blizu Brežic, poleg slavnih bizeljskih goric. Stariši so mu bili imenitni veleposestniki, stare slovenske korenine, ki že od nekda slovi po vsej okolici. Oče so mu že umrli, mati še živijo. Ljudsko šolo je obiskoval v rojstni župniji v Kapelah, nekaj časa tudi v Brežicah, latinske šole pa v Mariboru, kjer je bil od drugega razreda

naprej v dijaškem semenišču. Učil se je vedno izvrstno in je bil vsak tečaj odlikovan. Bil je od narave zelo nadarjen, učil se je prav lahko, razum in spomin sta mu bila izborna razvita. Zraven javnega poduka v šoli, gojil je jako marljivo zasebno izobrazbo; učil se je več jezikov in mnogo, mnogo zgodovine čital. V tem si je že na gimnaziji pridobil obširno vsestransko znanost, bil je ponos svojih učiteljev, ki so na-nj s posebnim veseljem se ozirali. L. 1886. je gimnazijo dovršil z odličnim zrelostnim izpitom.

Ker je bil tihe narave, velik prijatelj blažene samote, sklenil je stopiti potem v samostan. Šel je v Admont na Gorenje Štajersko, kjer so z veliko radostjo sprejeli tako izbornega učenca, ki se je hotel posvetiti staroslavnemu benediktinskemu redu. Vendar je na prigovarjanje svojih bivših učiteljev, ki so ga hoteli za lavantinsko škofijo pridobiti, že čez 3 mesece samostan zapustil ter je vstopil v Mariboru v bogoslovje. Kakor v gimnaziji, se je tudi tukaj odlikoval po izvanredni nadarjenosti in marljivosti. Že po dokončanem tretjem letniku je bil 11. julija 1889 od celovškega knezoškofa dr. Kahna v duhovnika posvečen. Drugo leto, dovršivši bogoslovske nauke, je bil v Slov. Bistrici nastavljen za kaplana, a že čez dva meseca je moral zapustiti krasen kraj, v katerem si je

bil hitro vsa srca pridobil. Milostl. knezoškof dr. Mih. Napotnik so ga poslali na Dunaj, da bi tam v slovečem zavodu Augustineju dovršil višje bogoslovske nauke. Čez dobri dve leti je postal doktor bogoslovja.

L. 1893. je bil nastavljen kot naslednik šolskega svétnika Ivana Krušica za veroučitelja in profesorja na celjski gimnaziji. Z veliko vnmemo je poučeval izročeno mladino. Njegova obširna izobrazba je pripomogla, da so učenci z velikim veseljem in občudovanjem poslušali svojega tako odličnega profesorja. Ne le krščanski nauk, tudi slovensčino in modroslovje je temeljito prednašal.

Njegovo delovanje je bilo jako uspešno in blagoslovljeno. Postal je ljubljeneц svojih učencev in ponos svojih profesorjev-tovarišev. Vse ga je odkritosrčno ljubilo in visoko spoštovalo.

Upati je bilo, da bo še veliko dobrega storil na gimnaziji in še lepše vspehe dosegel. Toda ljubi Bog je sklenil, v cvetu možkih let ga poklicati k sebi v boljše življenje, v srečno večnost.

Bolehal je že dalje časa na srčni hibi. V Gorici in Iki je lani iskal zdravja ter je res prav dobro okrevljal. A vendar se je čutil vedno bolanega in večkrat je rekel, da bo kmalu in nagloma vmrl.